

COVID-19

Kanser Hastalarına Bakım Veren Merkezlerde Enfeksiyon Kontrol Önlemleri

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI

Güncellenme Tarihi: 14.04.2020

Hasta:

- » Hasta ve yakınları, COVID-19 belirtileri ve korunma yöntemleri (poster, broşür vb.) hakkında bilgilendirilmelidir.
- » Hasta ve yakınları, ayaktan kemoterapi üniteleri, klinik ve poliklinik başvurusu öncesinde COVID-19 belirtileri açısından sorgulanmalıdır.
- » Ateş ve solunum semptomları olan hastaların tedavi aldıkları merkezi arayarak bildirmesi teşvik edilmelidir.
- » Hastalar ve yakınları, merkeze maske takarak gelmelidir.

Sağlık Çalışanı:

- » Kemoterapi ve/veya radyoterapi bir ekip olarak uygulanmaktadır. Hastaların tedavisinin kesintisiz olarak devam etmesi gerektiğinden, kemoterapi ve/veya radyoterapi bölümlerinde çalışan personel (hekim, hemşire, sekreter, temizlik personeli, hastabakıcı vb.) başka birimlerde görevlendirilmemelidir.
- » Kemoterapi ve/veya radyoterapi hizmetinin kesintisiz devam edebilmesi için, kemoterapi ve/veya radyoterapi uygulamalarında dönüşümlü sisteme geçilerek, tedavi ekiplerinin birbirinden ayrılması sağlanmalıdır.
- » Sağlık çalışanlarına COVID-19 belirtileri ve korunma yöntemleri hakkında periyodik eğitimler verilmeli ve verilen eğitimler kayıt altına alınmalıdır.
- » Eğitimler, Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan ve yayımlanan rehber ve diğer materyaller ile uyumlu olmalıdır.
- » Sağlık çalışanları, COVID-19 belirtileri ve temas öyküsü açısından her gün sorgulanmalıdır.
- » İmmünsüpresif hastaya bakım veren sağlık personelinin kendilerinde ve ailelerinde, COVID-19 enfeksiyon belirti ve bulgularını izlemesi ve saptandığında bunu bildirmesi istenmelidir.
- » Hasta ve temaslı sağlık çalışanının takibi Sağlık Bakanlığının COVID-19 Rehberine göre yapılmalıdır.
- » Bu hastaların takip edildiği yataklı/ayakta ünitelerde daimi personel dışında üniteye kimse alınmamalı ve mümkünse çalışan personel sayısı kısıtlanmalıdır.
- » COVID-19 hastasına bakım veren sağlık çalışanı standart, temas ve damlacık

izolasyon önlemlerini almalıdır.

» **Kişisel Koruyucu Ekipman:**

- » Eldiven
- » Önlük
- » Tıbbi maske (Aerosol oluşturan işlemlerde N95/FFP2 maske kullanılmalıdır).
- » Gözlük/yüz koruyucu
- » Kişisel koruyucu ekipmanlar giyilirken ve çıkartılırken kurallara uygun bir şekilde sırayla giymeye (önlük, maske, gözlük, yüz koruyucusu ve eldiven) ve çıkarmaya (eldiven, gözlük, yüz koruyucu, önlük, maske) dikkat edilmelidir. Özellikle maskenin istasyondan çıkınca, en son çıkartılması ve sonrasında el hijyeni uygulanması ihmal edilmemelidir.
- » Kullanılan eldiven, önlük, tıbbi maske ve tek kullanımlık yüz koruyucu tıbbi atık kutusuna atılmalıdır. Tek kullanımlık olmayan malzeme (gözlük ve yüz koruyucu) %70 lik alkol ile dezenfekte edilerek tekrar kullanılabilir. Çok kullanımlık tekstil önlükler yıkanıp tekrar kullanılabilir.
- » Personelin yemekhanede ve dinlenme alanlarında masalar ve sandalyeler arası mesafe en az 1 metrede olacak şekilde (tercihen 2 metre) düzenleme yapılmalıdır. Temaslı takibinin kolay yapılabilmesi için; yemek saatleri gruplara göre belirlenmeli ve mümkün ise aynı kişilerin aynı masada yemek yemeleri sağlanmalıdır.
- » Kemoterapi ve/veya radyoterapi gören hastalara hizmet veren personelde COVID-19 pozitifliği saptanması durumunda, diğer personelin yönetimi Teması Olan Sağlık Çalışanlarının Değerlendirilmesi algoritmasına göre ilgili bölüm tarafından planlanır. Hasta personel ile yakın temaslılar saptanıp İl Sağlık Müdürlüğüne takip edilir. Merkez, hastalara hizmet vermeye devam eder.

Bekleme alanı/Trijaj:

- » Hastarandevuları, işlemden önce en az süre bekletilecek şekilde düzenlenmelidir.
- » **Hasta ve yakınları** bekleme alanında, hastanın her yönüne en az 1 metre olacak şekilde yerleştirilmelidir.
- » Ulaşılabilir yerlere alkol bazlı el antiseptikleri konulmalıdır.
- » Bekleme alanlarının sık ve düzenli temizlik ve dezenfeksiyon işlemleri yapılmalıdır. Temizlik ve dezenfeksiyon özellikle elle sık temas edilen yerlere (elektrik düğmeleri, kapı kolları vb.) yoğunlaştırılmalıdır. Temizlik su ve deterjan ile yapıldıktan sonra dezenfeksiyon aşağıdaki şekilde yapılır.
- » Yer ve yüzey dezenfeksiyonunda, 1/100 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum

hipoklorit Cas No: 7681-52-9) ya da klor tablet (ürün önerisine göre) kullanılabilir.

- » Hasta çıkartıları ile kirlenmiş alanlar 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) ya da klor tablet (ürün önerisine göre) kullanılır. Bu amaçla %70 lik alkol de kullanılabilir. Dezenfektanın temizlenen yüzeyde en az 1 dakika kalması sağlanır.
- » COVID-19 hastası varlığında, hasta ayrıldıktan hemen sonra temizlik ve dezenfeksiyon yapılmalıdır.
- » Semptomları sorgulamak için ayrı giriş yeri ve/veya triyaj alanı oluşturulmalıdır. Bu alanda çalışacak personel uygun KKE (tıbbi maske, gözlük/yüz koruyucu, önlük) giymelidir.
- » İhtiyacı olmayan hastaların refakatçisiz olarak kabul edilmesi önerilir, ancak refakatçi ile geldiyse, mümkünse, hastanın ve en azından refakatçinin sırasını dışarıda açık havada beklemesi risk azaltılması için önerilir.
- » Poliklinik sekreteryası ile en az 1 metre mesafenin korunması ve hastanın maske kullanımı zorunludur. Sekretarya ile temas öncesi el antiseptiği kullanılması gereklidir. Burada çalışan personel, maske, gözlük kullanmalıdır. Sekreter, mümkünse cam paravan arkasında hasta kabullerini yapmalıdır.

Takip ve Tedavi sırasında:

- » Klinik vizitler sırasında her muayenede değişecek eldiven, maske, gözlük, bone ve önlük önerilir. Hasta viziti yapan kişiler sayıca sınırlandırılmalıdır.
- » COVID-19 pandemisi süresince hastaların tedavileri konusunda hekim, hasta ve yakını mevcut riskleri beraberce gözden geçirmeli, takip ve tedavi yeniden planlanmalıdır.
- » COVID-19 enfeksiyonu şüphesi olmayan hastalarda, kanser tedavisi başlanması ve devam edilmesi önerilebilir. Bununla birlikte yeni tanı almış hastalarda tedavi başlama kararı; tedavi hedefleri, hastanın genel durumu, tedaviyi tolere edebilmesi ve COVID-19 enfeksiyon riski göz önüne alınarak, hekim tarafından hasta özelinde karar verilmelidir.
- » Hastaların poliklinik vizitleri mümkün olduğu kadar azaltılmalıdır (stabil hastalar için daha seyrek kontroller, intravenöz yerine oral/subkutan tedavi seçenekleri, telekonsültasyon gibi).
- » Remisyonda izlemde olan hastaların kontrollerinin ertelenmesi, takip eden hekim tarafından değerlendirilmelidir.
- » Hastalar, tedavi almaya gelirken, mümkün olduğunca toplu taşıma araçlarını kullanmamaları konusunda bilgilendirilmelidir.

- » COVID-19 şüpheli bir hasta tespit edildiğinde, hastanenin COVID-19 takibini yapan bölümlere yönlendirilir.
- » Kemoterapi ve/veya radyoterapi gören/kanser tedavisi alan hastalarda COVID-19 pozitifliği saptanması durumunda, gerekli izolasyon önlemleri alınarak söz konusu klinikte onkoloji tedavi hizmetlerine devam edilebilir.
- » Kemoterapi ve/veya radyoterapi görmekte olan bir hastada COVID-19 pozitifliği saptanması durumunda, onkolojik tedaviye devam, ara verme veya tedaviyi bitirme kararı onkoloji tedavisini yapan hekimi tarafından verilmelidir.
- » Olası/kesin COVID-19 hastasında onkolojik tedavi devam edecekse, mutlaka diğer hastalardan ayrı bir saatte tedaviye alınması, hastaya tıbbi maske takılması, işlem sonrasında gerekli temizlik ve dezenfeksiyonun uygulanması gerekir.
- » Oda temizliği ve yer yüzey dezenfeksiyonu yapılmalı ve oda havalandırılmalıdır. Temizlik ve dezenfeksiyon özellikle elle sık temas edilen yerlere (elektrik düğmeleri, kapı kolları vb.) yoğunlaştırılmalıdır. Temizlik su ve deterjan ile yapıldıktan sonra dezenfeksiyon aşağıdaki şekilde yapılır.
 - » Yer ve yüzey dezenfeksiyonunda, 1/100 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) ya da klor tablet (ürün önerisine göre) kullanılabilir.
 - » Hasta çıkartıları ile kirlenmiş alanlar 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) ya da klor tablet (ürün önerisine göre) kullanılır. Bu amaçla %70 lik alkol de kullanılabilir. Dezenfektanın temizlenen yüzeyde en az 1 dakika kalması sağlanır.
- » Olası/kesin COVID-19 hasta odasını temizlerken temizlik görevlisi KKE (tıbbi maske, gözlük/yüz koruyucu, steril olmayan önlük ve eldiven) kullanmalı, işlem öncesinde ve sonrasında el hijyenine uyması sağlanmalıdır.
- » Bu dönemde gerekli olmadıkça radyolojik tetkikler (temas nedeniyle yüksek bulaş riski olan ultrasonografi başta olmak üzere, tomografi vb.) ertelenmelidir.

COVID-19 Hastalarında Kullanılan Çarşaf ve Diğer Tekstil Ürünlerinin Temizliği

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI

Güncellenme Tarihi: 14.04.2020

COVID-19, esas olarak hasta kişilerin öksürme, hapşıрма ve konuşma gibi davranışları sırasında etrafa saçtıkları damlacıkların, hasta kişilere 1 metre ve daha yakın bulunan kişilerin ağız, burun ve göz mukozasına sıçraması ile bulaşır (damlacık yolu ile bulaş). Ayrıca hasta bireylerin öksürme, hapşıрма yoluyla ortaya saçtıkları damlacıklara, diğer kişilerin elleri ile temas etmesi, sonrasında ellerini ağız, burun ve göz mukozasına götürmesi ve temas etmesi ile bulaşmaktadır (temas ile bulaş).

COVID-19 hastalarına ait çarşaf, nevresim ve diğer tekstil ürünlerinin toplanması, taşınması ve yıkanması sırasında enfeksiyon bulaştığına dair kanıt yoktur.

Çamaşırları toplayan personelin ve diğer çamaşırhane görevlilerinin el hijyeni başta olmak üzere genel hijyen kurallarını uygulaması ve uygun kişisel koruyucu ekipman (KKE) kullanması gerekir.

- » Olası/kesin COVID-19 hastalarının çarşaf ve diğer tekstil ürünlerinin toplanmasında görevli personel, tıbbi (cerrahi) maske, eldiven ve uzun kollu sıvı geçirimsiz önlük giymeli, işlem sonrasında KKE'leri çıkarmalı ve el hijyeni sağlamalıdır. Hastalar tarafından kullanılan tekstil ürünleri (nevresim, çarşaf, havlu vb.), toz ve partikül oluşumuna izin vermeyecek (çırpma ve silkeleme yapılmamalıdır) şekilde toplanmalıdır.
- » Olası/kesin COVID-19 hastalarının çarşaf ve diğer tekstil ürünleri çamaşır torbasına konulmalı, çamaşır torbası bu iş için ayrılmış taşıma arabasına yerleştirilmelidir.
- » Bu hastaların kirli çarşaf ve diğer tekstil malzemelerinin taşınması için rutinde kullanılan taşıma sistemi yeterlidir.
- » COVID-19 hastalarının çarşaf ve diğer tekstil malzemelerinin temizliğinde rutin yıkama işlemi uygulanmalıdır. Çamaşırhane görevlisinin normal işlem sırasında kullandığı KKE'leri kullanması yeterlidir. Örneğin çeşit ve büyüklüğüne göre malzemeleri gruplara ayıran personel eldiven, önlük ve maske kullanmalıdır.
- » Yıkama için deterjan ve sıcak su (60-90 °C) kullanılmalıdır.
- » Bu malzemeler kurutma makinesinde kurutulmalıdır.

COVID-19 HASTALIĞINA YÖNELİK SAĞLIK KURULUŞU, PERSONEL VE FAALİYET TÜRÜNE GÖRE KULLANILMASI ÖNERİLEN KORUYUCU EKİPMANLAR^a

Yer	Hedef Personel/ Hasta	Aktivite	Kişisel Koruyucu Ekipman/ İşlem Tipi
YATAKLI TEDAVİ KURUMLARI			
Hasta Odası	Sağlık Personeli	Hastaya direk bakım verme	Tıbbi (Cerrahi) maske Önlük Eldiven Gözlük/Yüz koruyucu
		Damlacık çekirdeği: aerosol oluşturan işlemler ^b	N95/FFP2 maske Önlük Eldiven Gözlük/Yüz koruyucu
	Temizlik personeli	Hasta odasına girerken	Tıbbi maske Önlük Eldiven Gözlük/Yüz koruyucu (eğer organik materyal veya kimyasal sıçrama riski varsa)
	Refakatçiler ^c	Hasta odasına girerken	Tıbbi maske Önlük Eldiven Gözlük/Yüz koruyucu (eğer 1m'den fazla yaklaşılacaksa)
Hasta geçişinin olduğu tüm diğer alanlar (klinikler, koridorlar gibi)	Sağlık personeli dahil tüm personel	Hastayla temas sağlamayacak tüm aktiviteler	Tıbbi maske
Triyaj	Sağlık personeli	Hastayla doğrudan temas içermeyen ön değerlendirme ^d	En az 1 metre mesafeyi sağlayacak şekilde yapılmalıdır. Tıbbi maske Gözlük/Yüz koruyucu
	Solunum yolu semptomları olan/olmayan hastalar	Her durumda	En az 1 metre mesafeyi sağlayacak şekilde hareket etmeli. Hasta tolere edebiliyorsa tıbbi maske takması sağlanmalı
	Güvenlik/sekreter vb. idari personel	Her durumda	En az 1 metre mesafeyi sağlayacak şekilde düzenleme yapılmalı Tıbbi maske
Laboratuvar	Laboratuvar teknisyeni	Solunum örnekleri çalışılırken	N95/FFP2 maske Önlük Eldiven Gözlük/Yüz koruyucu
Ofis alanları	Sağlık personeli dahil tüm personel	Hastalarla temas gerektirmeyen tüm idari görevler	Sosyal mesafenin korunması Korunamadığı durumda Tıbbi maske

^a Aerosol içiren işlemler: aspirasyon, bronkoskopi ve bronkoskopik işlemler, entubasyon, endoskopi, solunum yolu numunesi alınması gibi solunum sekresyonları ile yoğun temas gerektiren işlemler

^b Uygun KKE kullanımına ek olarak sık el hijyeni ve solunum hijyeni her zaman uygulanmalıdır. KKE kullanımdan sonra tıbbi atık kutusuna atılmalı, KKE takmadan önce ve de taktıktan sonra el hijyeni uygulanmalıdır.

^c Ziyaretçiye izin verilmez. Refakatçi bulunmasının zorunlu olduğu hallerde, KKE'yi takıp çıkarmaları ve KKE'yi takmadan önce ve sonra el hijyeni uygulamaları hakkında bir sağlık çalışanı tarafından bilgilendirilmeli ve denetlenmelidir.

^d Bu kategori, en az 1 metre mesafeyi korurken dokunmasız termetreler, termal görüntüleme kameraları kullanmayı; sınırlı gözlem ve sorgulamayı içerir.

COVID-19 HASTALIĞINA YÖNELİK SAĞLIK KURULUŞU, PERSONEL VE FAALİYET TÜRÜNE GÖRE KULLANILMASI ÖNERİLEN KORUYUCU EKİPMANLAR^a

Yer	Hedef Personel/ Hasta	Aktivite	Kişisel Koruyucu Ekipman/ İşlem Tipi
AYAKTAN TEDAVİ KURUMLARI			
Poliklinik	Sağlık personeli	Solunum yolu semptomları olan hastanın muayenesi sırasında	Tıbbi maske Önlük Eldiven Gözlük/Yüz koruyucu
	Sağlık personeli	Solunum yolu semptomları olmayan hastaların muayenesi sırasında	Standart önlemler ve tıbbi maske, risk değerlendirmesine göre diğer KKE
	Solunum yolu semptomları olan/olmayan hastalar	Her durumda	Hasta tolere edebiliyorsa tıbbi maske takması sağlanmalı
	Temizlik personeli	Solunum yolu semptomları olan hastaların değerlendirildiği odaların temizliğinde	Tıbbi maske Önlük İş eldiveni Gözlük/Yüz koruyucu (eğer organik materyal veya kimyasal sıçrama riski varsa) Bot ya da kapalı iş ayakkabısı
Bekleme alanı	Solunum yolu semptomları olan hastalar	Her durumda	Hastanın tıbbi maske takması sağlanmalıdır. Hasta en kısa zamanda izolasyon odasına veya diğer kişilerden ayrı bir alana alınmalıdır. Eğer bu mümkün değilse diğer hastalarla arasında en az 1 metre mesafe olacak şekilde bekletilmelidir.
	Solunum yolu semptomları olmayan hastalar	Her durumda	Tıbbi maske
İdari Ofisler	Sağlık personeli dahil tüm personel	İdari görevler	Sosyal mesafenin korunması Korunamadığı durumda Tıbbi maske
Triyaj	Sağlık personeli	Hastayla doğrudan temas içermeyen ön değerlendirme	En az 1 metre mesafeyi sağlayacak şekilde yapılmalıdır. Tıbbi maske Gözlük/Yüz koruyucu
	Solunum yolu semptomları olan/olmayan hastalar	Her durumda	Hastayla en az 1 metre mesafe sağlanmalıdır. Hastanın tıbbi maske takması sağlanmalıdır.

^a Uygun KKE kullanımına ek olarak sık el hijyeni ve solunum hijyeni her zaman uygulanmalıdır. KKE kullanımdan sonra tıbbi atık kutusuna atılmalı, KKE takmadan önce ve de taktıktan sonra el hijyeni uygulanmalıdır.

^b Ziyaretçiye izin verilmez. Zorunlu hallerde COVID-19 hasta odasına girmeleri gerekiyorsa, KKE'yi takıp çıkarmaları ve KKE'yi takmadan önce ve sonra el hijyeni uygulamaları hakkında bir sağlık çalışanı tarafından bilgilendirilmeli ve denetlenmelidir.

^c Bu kategori, en az 1 metre mesafeyi korurken dokunmasız termometreler, termal görüntüleme kameraları kullanmayı; sınırlı gözlem ve sorgula-

mayı içerir.

COVID-19 HASTALIĞINA YÖNELİK SAĞLIK KURULUŞU, PERSONEL VE FAALİYET TÜRÜNE GÖRE KULLANILMASI ÖNERİLEN KORUYUCU EKİPMANLAR^a

Yer	Hedef Personel/ Hasta	Aktivite	Kişisel Koruyucu Ekipman/ İşlem Tipi
HASTANIN TAŞINMASI SIRASINDA			
Geçici izolasyon alanları (Hastanın servise alınmadan önce beklediği alan)	Personel	İzolasyon alanına giren ancak direkt yardımda bulunmayan	1 metre mesafe koruma Tıbbi maske Eldiven Gözlük/yüz koruyucu
	Personel, sağlık personeli	Hastanın sağlık merkezine transportuna yardımcı olanlar	Tıbbi maske Önlük Eldiven Gözlük/yüz koruyucu
	Temizlik personeli	İzolasyon alan temizliği	Tıbbi maske Önlük Temizlik eldiveni Gözlük/yüz koruyucu (organik sıvıların sıçrama ihtimali olduğu durumlarda) Çizme veya kapalı ayakkabı
Ambulans ya da transport araçları	Sağlık personeli	Şüpheli COVID-19 hastalarını sağlık kuruluşuna naklederken	Tıbbi maske (aerosol oluşturan işlem sırasında N95 maske) Önlük Eldiven Gözlük/yüz koruyucu
	Araç Şoförü	Sadece COVID-19 hastalığı olduğundan şüphelenilen hastanın nakil aracını sürüyor ve sürücü bölmesi COVID-19 hastasından ayrı bir bölüm ise	En az 1 metre mesafe sağlanmalıdır. Tıbbi maske
		COVID-19 hastalığı olduğundan şüphelenilen hastayı araca bindirme ve araçtan indirme esnasında yardımda bulunduğu	Tıbbi maske Önlük Eldiven Gözlük/yüz koruyucu
		COVID-19 olduğundan şüphelenilen hasta ile doğrudan temas yok, ancak sürücü ve hasta bölmeleri arasında ayırım olmadığı	Tıbbi maske
	COVID-19 hastalığı olduğundan şüphelenilen hasta	Sağlık kuruluşuna naklederken	Tolere ederse Tıbbi maske
	Temizlik personeli	COVID-19 hastalığı olduğundan şüphelenilen hastaların sağlık kuruluşuna taşınmasından sonra ve bunlar arasında temizlik	Tıbbi maske Önlük Temizlik eldiveni Gözlük/yüz koruyucu (organik maddelerden veya kimyasallardan sıçrama riski varsa) Botlar veya kapalı iş ayakkabıları

^a Uygun KKE kullanımına ek olarak sık el hijyeni ve solunum hijyeni her zaman uygulanmalıdır. KKE kullanımdan sonra tıbbi atık kutusuna atılmalı, KKE takmadan önce ve de taktıktan sonra el hijyeni uygulanmalıdır.

^b Ziyaretçiye izin verilmez. Zorunlu hallerde COVID-19 hasta odasına girmeleri gerekiyorsa, KKE'yi takıp çıkarmaları ve KKE'yi takmadan önce ve sonra el hijyeni uygulamaları hakkında bir sağlık çalışanı tarafından bilgilendirilmeli ve denetlenmelidir.

^c Bu kategori, en az 1 metre mesafeyi korurken dokunmasız termometreler, termal görüntüleme kameraları kullanmayı; sınırlı gözlem ve sorgulamayı içerir.

COVID-19 vaka tanımına uymayan ve diğer nedenlerle başvurup, sağlık kuruluşlarında değerlendirilen hastalara uygulanacak olan standart protokollerin, Sağlık Bakanlığının önerdiği koruyucu önlemler alınarak rutin şekilde yürütülmesi gerekmektedir. **Bu hastalara uygulanacak olan tanı ve tedavi girişimleri öncesinde, acil servisler başta olmak üzere tüm yataklı servislerde, COVID-19 olmadığına dair konsültasyon notu talep edilmesi uygun değildir.** PCR testi negatifliği dikkate alınarak, bir kişinin COVID-19 ile enfekte olmadığı kesin olarak söylenebilmesi mümkün değildir. COVID-19 olmasa bile, hastalarda gerekli tedbirler alınıp, endikasyonu olan her türlü tıbbi bakım ve müdahale bu hastalara yapılmalıdır.

Ameliyat öncesi değerlendirme ve ön hazırlık

- » Elektif cerrahi ve endoskopik girişimler ertelenmelidir.
- » Tüm hasta ve yakınları başvuru sırasında maske kullanımı hakkında bilgilendirilmelidir.
- » Hastalar başvuru sırasında COVID-19 belirtileri açısından sorgulanmalıdır.
- » COVID-19 pandemi döneminde tüm hastalar, hastalık açısından şüpheli kabul edilerek enfeksiyon kontrol önlemleri alınmalıdır. Sağlık çalışanı için kişisel koruyucu ekipman (koruyucu önlük, tıbbi maske, eldiven, gözlük/yüz koruyucu) hazır bulundurulmalıdır.
- » COVID-19 hastaları için ameliyat öncesi, sırasında ve sonrasında yapılacaklar için yazılı prosedürler geliştirilmelidir.
- » Başvuru sırasında ateş ve solunum semptomları olan hastalar ilgili bölümlere yönlendirilmelidir.
- » COVID-19 hastalarında, acil değilse, ameliyat ertelenmelidir.
- » Cerrahi öncesi kaynak planlaması yapılmalıdır. Özellikle sağlık çalışanı, kullanılacak materyaller ve cihazlar, yoğun bakım yatakları, kan bileşenleri vb. ile ilgili olarak kaynak kullanımı değerlendirilmelidir.

Ameliyathane çalışanları

- » Sadece gerekli olan, en az sayıda personel, dönüşümlü olarak çalışmalıdır.
- » Multidisipliner toplantılar çekirdek üyelerle (patolog, onkolog, radyolog, cerrah) sınırlı sayıda olmalıdır. Mümkünse toplantıların salgın döneminde dijital

yöntemler ile yapılması uygundur. Toplantılar yüz yüze yapılacaksa, katılımcılar tıbbi maske takmalı ve sosyal mesafe kurallarına uymalıdır.

- » Ameliyathane çalışanlarına COVID-19 belirtileri ve korunma yöntemleri hakkında periyodik eğitimler verilmeli, verilen eğitimler kayıt altına alınmalı ve uyumu denetlenmelidir.
- » Eğitimler, Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan ve yayımlanan rehber ve diğer materyaller ile uyumlu olmalıdır.
- » Ameliyathane çalışanları, COVID-19 belirtileri ve temas öyküsü açısından her gün kendisini sorgulamalıdır. Semptomları olan kişi amirine haber vererek olası vaka tanımına göre yönetilmelidir.

Hastaların transferi

- » Belirlenmiş ameliyat odalarına gelme ve ayrılma hızlı olmalıdır. Ameliyat edilecek hastalar COVID-19 için ayrılmış ameliyat odası dışında başka herhangi bir yerde (ön hazırlık odası, ayılma odası gibi) durmamalıdır.
- » Hastanın gideceği güzergah önceden tanımlanmalı, kısa olmalı, diğer hasta ve hastane bölümleri ile genel alanlardan uzak olmalıdır. Acil servisten ameliyathane gidiş yolları da belirlenmelidir.
- » Sedye COVID-19 hastalarına özel olmalıdır.
- » Sedye her hastadan sonra temizlenmeli ve dezenfekte edilmelidir. Temizlikte 1/100 sulandırılmış çamaşır suyu çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) ya da klor tablet (ürün önerisine göre) kullanılır. Bu amaçla %70 lik alkol de kullanılabilir. Dezenfektanın temizlenen yüzeyde en az 1 dakika kalması sağlanır.
- » Mümkünse COVID-19 hastaları için ayrı bir asansör ayrılmalıdır. Ayrılmadığı durumlarda beraberinde başka hasta taşınmamalıdır. Asansörlerin temizlik ve dezenfeksiyonu sık aralıklarla yapılmalıdır. Transfer sırasında beklenmedik bir kontaminasyon meydana gelirse (kusmuk, balgam, vücut salgıları vb.) temizleme ve dezenfeksiyon için yeterli süre ayrılmalıdır.
- » Transfer için görevlendirilen personel bu konuyla ilgili eğitim almış olmalı ve uygun KKE giymelidir. Transferden önce el hijyenini sağlamalı ve hastalarla teması en aza indirmelidir.
- » Tüm hastalar tıbbi maske takmış olmalıdır.

Ameliyathanede alınması gereken önlemler

- » COVID-19 hastalarının ameliyat odası ayrı olmalıdır.
- » Ameliyathane girişine en yakın oda, COVID-19 tanılı hastalar için ayrılmalıdır. Bu hastaların en hızlı şekilde, en kısa yoldan ameliyat odasına alınması sağlanmalıdır.
- » Entübasyon ameliyat odasında yapılmalı, anestezi indüksiyonu ve entübasyon tamamlanana kadar gerekli personel dışındakiler ameliyat odasının dışında olmalıdır.
- » Belirlenmiş ve gerekli olan ekibin ameliyata girmesi, acil durumlar dışında ekibin değişmemesi gerekir.
- » Ameliyata katılacak tüm ekip zamanında odada olmalı, ameliyat bitmeden çıkmamalıdır.
- » COVID-19 hastasının ameliyat odasında bulunan sağlık çalışanlarının kaydı tutulmalıdır.
- » Genel anestezi gerekmeyen tüm durumlarda ameliyat süresince hasta maske takmalıdır.
- » Ameliyathane odalarının kapıları kapalı olmalıdır, ameliyat sırasında giriş-çıkışlar önlenmelidir. Ara bölmeler, sterilizasyon alanı gibi alanların da kapıları kapatılmalıdır.
- » Ameliyat odalarında vaka için gerekli olmayan aletler bulundurulmamalıdır.
- » Tek kullanımlık malzemeler tercih edilmelidir.
- » Her vaka için gerekli olan en az malzeme kullanılmalıdır. Ameliyat odası dışından bir malzeme gerekiyorsa dışarıdan bir personel getirmelidir.
- » COVID-19 hastalarında kullanılan cerrahi aletler uygun şekilde sterilizasyon ünitesine ulaştırılmalıdır.
- » Cerrahi işlemlerde mümkün olduğunca aerosol oluşturan yöntemlerden kaçınılmalıdır.
- » COVID-19 vakalarının ameliyat edildiği odaların mümkünse negatif basınçlı olması gerekir. Bunun sağlanamadığı durumlarda ameliyat odalarında hava değişim sayısı yüksek olmalıdır (>25 değişim/saat).
- » Aylıma süresi ameliyat odasında geçirilmeli, hasta daha sonra servise veya yoğun bakıma transfer edilmelidir.
- » Hastanın tıbbi kayıtları ameliyat odası dışında olmalıdır.
- » Ameliyat sırasında konsültasyon önerilmemektedir, zorunluluk varsa en aza indirilmelidir.

Ameliyathanelerde Kişisel Koruyucu Ekipmanların Kullanımı

- » Tüm ameliyat ekibinin KKE'nı önerilen şekilde kullanması gerekir. Özellikle sakalı olan çalışanların maskesi tam oturmadığından yeterli koruma sağlamayacağı bilinmelidir.
- » KKE'ların kullanımı sadece COVID-19 vakaları için değil, tüm hastalar için geçerlidir.
- » KKE'lar belirlenmiş bir alanda çıkarılarak tıbbi atık olarak atılmalıdır.

Ameliyathanede gerekli KKE'lar:

1. N95/FFP2 maske
2. Steril cerrahi önlük
3. Tek kullanımlık steril eldiven
4. Gözlük/yüz koruyucu
5. Tek kullanımlık bone
6. Tek kullanımlık ayak koruyucu/galoş
7. Alkol bazlı el antiseptiği

Ameliyathanede KKE giyme ve çıkarma sırası:

Giymme sırası:

Ameliyat odasının dışında:

1. Ameliyathaneye girmeden baş ve boyundaki gözlük hariç tüm aksesuarlar (kolye, küpe vb.) çıkarılır, anahtar, cüzdan, telefon vb. dışarıda bırakılmalıdır. Saçlar toplanmalıdır.
2. Bez veya tek kullanımlık bone
3. Ayak koruyucu/galoş
4. El hijyeni sağlanır.
5. N95/FFP2 maske
6. Gözlük/ yüz koruyucu
7. Standart cerrahi el yıkama/ovalama yapılır.

Ameliyat odasında:

1. Steril cerrahi önlük
2. Steril eldiven

Çıkarma sırası:

- » COVID-19 hastalarının ameliyat odası çıkışına özel olarak tahsis edilmiş bir alanda KKE, el hijyeni istasyonu ve özel tıbbi atık kutuları olmalıdır.
- » Özellikle maskenin en son çıkartılması ve sonrasında el hijyeni uygulanması ihmal edilmemelidir.
- » Tek kullanımlık olmayan malzeme (gözlük ve yüz koruyucu) %70'lik alkol ile dezenfekte edilerek tekrar kullanılabilir.

Ameliyat odasında:

1. Galoş
2. Eldiven ve önlük
3. El hijyeni

Ameliyat odasının dışında:

1. Gözlük/ yüz koruyucu
2. Bone
3. N95/FFP2
4. Her ekipman çıkartıldıktan sonra el hijyeni
5. Soyunma odasında formayı çıkar, duş al.

Anestezi açısından değerlendirme

Anestezi açısından değerlendirme "COVID-19 Acil Anestezi Yönetimi"ne göre yapılmalıdır.

Çevre Temizliği ve Atık Yönetimi

- » Her işlem sonrası ameliyat odası ve çevresi uygun şekilde temizlenmelidir.
- » Tek kullanımlık materyaller tıbbi atık kutusuna atılmalıdır.
- » Su ve deterjanla temizlik sonrası hastane dezenfeksiyonunda tercih edilen bir dezenfektan kullanılarak yüzey dezenfeksiyonu sağlanabilir. 1/100 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) ya da klor tablet (ürün önerisine göre) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Hassas yüzeyler için %70 lik alkol bir dakika bekletilerek yüzey dezenfeksiyonu için kullanılabilir. Hasta çıkartıları ile kirlenmiş yüzeylerde öncelikle kağıt havlu kullanarak temizlik, sonrasında 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) ya da klor tablet (ürün önerisine göre) ile dezenfeksiyon yapılır, kuruyana kadar beklenir.

- » Temizlik görevlisi KKE (tıbbi maske, gözlük/yüz koruyucu, steril olmayan önlük ve eldiven) kullanmalı, işlem öncesinde ve sonrasında el hijyenine uyması sağlanmalıdır.
- » Ameliyat odasında kontamine tekstil, KKE giymiş personel tarafından dikkatle ve saçılma olmasına meydan vermeden toplanmalı ve bu iş için ayrılmış kaplara konmalıdır. Bu kap hemen kapatılmalı ve beklemeden çamaşırhaneye gönderilmelidir.
- » Tüm atıkların tıbbi atık yönetimine uygun olarak transferi sağlanır.
- » Her ameliyat sonrası temizlik ve dezenfeksiyon işlemi için yeterli vakit ayrılmalıdır.

COVID-19

N95/FFP2 Maskelerin Uzun Süre Kullanımı

Güncellenme Tarihi: 26.04.2020

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI

COVID-19'dan korunmak için sağlık çalışanlarının kullanacağı maskeler N95/FFP2 ve tıbbi maskelerdir. N95/FFP2 maskeler sadece **aerosol içeren işlemler sırasında kullanılmalıdır**. Bu işlemler daha önce hazırlanmış afiş ve broşürlerde belirtilmiştir.

COVID-19'da maskelerin etkinliğini araştıran bir meta analize* göre; tıbbi maskelerin aerosol içeren işlemler dışında yeterli olduğu, N95/FFP2 maskelerin sadece aerosol içeren işlemlerde gerekli olduğu gösterilmiştir.

N95/FFP2 maskelerin birden fazla kullanım ve uzamış kullanımı aşağıdaki şekilde yapılabilir.

N95/FFP2 Maskelerin Uzun Süre Kullanımı

1. Solunum veya burun salgıları veya hastalardan gelen diğer vücut sıvılarıyla gözle görülebilir şekilde kontamine olmuş ise N95/FFP2 maske atılmalıdır.
2. Açıkça hasar görmüş veya nefes alması zor olan herhangi bir N95/FFP2 maske atılmalıdır.
3. Yüzey kirlenmesini azaltmak için N95/FFP2 maskesi üzerinde tıbbi maske ya da temizlenebilir bir yüz koruyucu kullanılabilir.
4. Maske çıkartılmadan hastalar arası geçişlerle 8 saat süre ile kullanılabilir**.
5. Kişiye özel maskenin tekrar kullanımı için el hijyeni sağlandıktan sonra çıkarılan maskeler hava alabilen kağıt torba veya kağıt havluya sarılarak temiz bir ortamda saklanabilir. Her kullanımdan sonra torba veya havlu değiştirilmelidir. Bu amaçla naylon torba kullanılması önerilmez. Bu saklama koşullarında 5 kezden fazla kullanılmamalıdır.
6. Kullanılmış bir N95/FFP2 maske takarken temiz (steril olmayan) eldiven kullanılmalı. N95/FFP2 maskesi takıldıktan ve maskenin yüze rahat bir şekilde oturması sağlandıktan sonra eldivenler çıkarılıp atık kutusuna atılmalıdır.

*BARTOSZKO et al. Medical masks vs N95 respirators for preventing COVID-19 in healthcare workers: A systematic review and meta-analysis of randomized trials DOI: 10.1111/irv.12745.

** CDC. Recommended Guidance for Extended Use and Limited Reuse of N95 Filtering Facepiece Respirators in Healthcare Settings. <https://www.cdc.gov/niosh/topics/hcwcontrols/recommendedguidanceextuse.html>